

Politica „naționalismului constructiv” a lui Gheorghe Tătărescu

Titus Zamfiroiu

La 14 decembrie, Gheorghe Tătărescu rostea în fața Camerei Deputaților o amplă declarație, referitoare la guvernarea României, în perioada 1934-1935, intitulată simplu „Doi ani de guvernare”¹. Această prezentare a faptelor era susținută evident din punctul de vedere, al principalului reprezentant al executivului, în speță, premierul Tătărescu. Primul ministru avea să împartă această declarație în două segmente: „pacificare” și „consolidare”.

Una din legile importante elaborate la începutul acestei guvernări a fost legea prin care guvernul era autorizat să declare „în caz de necesitate” starea de asediu generală sau parțială. Întrând în vigoare la 16 martie 1934², ea a fost prelungită succesiv, astfel că starea de asediu a fost menținută în toată perioada guvernării Tătărescu. A fost o măsură mai mult de prevenire, ea aplicându-se cu multă indulgență.

Primul – ministru, avea să justifice astfel această lege: „Am crezut, în momentul în care ne-am asumat răspunderea guvernării, că situația generală internă și externă, ne impunea crearea uni noi atmosfere politice, stăpânite nu de dorința de distrugere reciprocă, ci de dorința de colaborare; și am crezut că acțiunea continuă de denigrare și de sfâșiere, nu poate să sădească în sufletul maselor, decât simțământul totalei neîncrederi în clasele conducătoare, culminând cu anarhizarea spiritelor și a moravurilor noastre. În slujba acestor credințe, am proclamat nevoia destinderii în luptele noastre interne și consecvenți cu aceste credințe, am concentrat acțiunea noastră, exclusiv asupra operei de refacere, abătându-ne de la orice act de vrăjmășie sau de învrăjpire.

Vom persevera în practicarea acestei politici, socotind că pacea internă, constituie în împrejurările de azi, condițiunea dominantă a oricărei acțiuni de guvernare”³.

O altă lege elaborată la 7 aprilie 1934⁴, viza de această dată numai ordinea internă a statului român. Prin această lege, guvernul era împuternicit, să decidă dizolvarea grupărilor politice, care puneau în pericol „siguranța ordinii de stat sau a ordinii sociale” sau care propaga „distrugerea violentă a ordinii de stat”. Fruntașul național-țărănist, cunoscutul sociolog Petre Andrei, a criticat această

1 Gheorghe Tătărescu, *Doi ani de guvernare* în *Mărturii pentru istorie*, p. 149.

2 Ioan Scurtu, *Istoria României în anii 1918-1940. Evoluția regimului politic de la democrație la dictatură*, București, Editura Didactică și Pedagogică București, 1996, p. 132.

3 Gheorghe Tătărescu, *Doi ani de guvernare* în *Mărturii pentru istorie*, p. 150.

Ioan Scurtu, *Istoria României în anii 1918-1940. Evoluția regimului politic de la democrație la dictatură*, București, Editura Didactică și Pedagogică București, 1996, p. 132.

4 *Idem*, p. 133.

lege de la tribuna parlamentului: „Dacă țineți la mecanismul vieții parlamentare democratice și constituționale, trebuie să dați partidelor și grupărilor, garanția că nu sunt la discreția guvernului în orice moment”.⁵ Petre Andrei nu critica într-un mod radical legea, dar susținea utilitatea introducerii unui amendament, care să specifice când anume este necesar să intervină executivul.

Una din cele mai importante legi, propuse de guvern în regim de urgență și votată la 7 aprilie 1934⁶ a fost aceea a conversiunii datoriilor agricole, care avea să fie și ultima în perioada dintre cele două războaie. Astfel, datoriile se reduceau cu 50 până la 79%, urmând ca restul să se achite eșalonat pe o perioadă de 17 ani, cu o dobândă de 3% pe an. Băncile erau despăgubite de stat, care a preluat asupra-i, efectele acestei legi. Pe marginea acestui imperativ politic, Tătărescu spunea: „Focarul cel mai primejdios îl constituie războiul dintre creditori și debitori.

Problema conversiunii datoriilor rămăsese o problemă nerezolvată și ultimele două legi ale guvernului precedent se dovediseră importante (...).

Legea noastră a reînviat creditul și a renăscut ideea executării contractelor. Debitorii au fost despovărați - și cu satisfacție putem constata că 70% din ei privilegiază azi de avantajile legii”.

Concurența impusă de politica liberală a lui Gheorghe Tătărescu, bazată în primul rând pe capitolul autohton – avea să ducă într-un mod firesc la creșterea competenței profesionale.

Astfel, la 30 aprilie 1936⁷ apărea legea privind pregătirea profesională și exercitarea meseriilor. Ucenicii trebuiau să aibă o pregătire riguroasă, iar muncitorii calificați să aibă un nivel ridicat.

Birocrația, constituie și în perioada interbelică, un recul în desfășurarea activităților legislative și administrative. În acest sens, la 9 iulie 1934⁸ era emisă legea prin care cabinetul era autorizat ca în timpul vacanțelor parlamentare, să procedeze la simplificarea serviciilor și instituțiilor publice de ordin administrativ și de specialitate, să revizuiască toate bugetele administrațiilor centrale și să opereze orice acțiuni de trezorerie.

La numai o săptămână, mai exact la 16 iulie 1934⁹ - se năștea o altă lege, care privea utilizarea personalului românesc în întreprinderi, contracarându-se astfel afluența de personal străin. Legea se referea la toate domeniile economiei naționale și prin ea disponibilul de forță de muncă românesc, trebuie să ocupe 80% pondere, în toate categoriile profesionale. Tătărescu, cu verva sa „național-

⁵ *Idem*, p. 132.

⁶ Gheorghe Tătărescu, *Doi ani de guvernare în Mărturii pentru istorie*, p. 150.

⁷ Ioan Scurtu, *Istoria României în anii 1918-1940. Evoluția regimului politic de la democrație la dictatură*, București, Editura Didactică și Pedagogică București, 1996, p. 132.

⁸ *Idem*, p. 133.

⁹ *Idem*, p. 132.

creatoare” cum îi plăcea să spună, arăta cu privire la această lege¹⁰: „Am cunoscut starea de agitație provocată de o situație anormală în serviciile publice, în care după 17 ani de la Unire, mai erau încă funcționari care nu-și însușiseră limba statului, în timp ce funcționarii români erau lăsați pe drumuri pentru economii bugetare (...). În cadrul acelorăși preocupări, am legiferat protecția muncii naționale și am început lupta pentru a asigura muncii românești, drepturile ce le are în statul nostru național, curmând și pe acest teren o situație ce nu mai poate dăinui fără de grave primejdii pentru liniștea țării”.

Alt domeniu sensibil în viața de stat a României, îl constituie armata. S-au întreprins pentru prima dată, după 1918, măsuri pentru dotarea armatei cu echipamentul și tehnica necesare în acest domeniu, acțiuni pe deplin justificate, dacă ținem seama de faptul că în Europa își făcea simțite din ce în ce mai mult, semnele cauzei politice.

Cheltuindu-se în jur de 4 miliarde lei, armata avea să cunoască vizibile îmbunătățiri¹¹: „Grație noilor impozite care au constituit bugetul special al apărării naționale, au putut fi atacate toate problemele înzestrării oștirii, în cadrul unui program ce a primit aprobarea tuturor formelor legale”.

Ca în orice stat, cu economie concurențială, finanțele publice, banii în general, constituie „motorul” oricărei activități. În consecință, Tătărescu a trecut la asanarea finanțelor publice¹²: „...reducerea numărului funcționarilor și organizarea serviciilor publice și pentru echilibrul bugetelor...într-adevăr bugetul statului a fost echilibrat și prin exercițiu fiscal în perioada 1934-1935, după care avea să cunoască importante excedente, ca urmare, în primul rând a sporirii accizelor”¹³, am dotat oștirea cu un fond special de două miliarde lei anual, destinat exclusiv operei de înzestrare; în sfârșit am asigurat plata la zi a tuturor angajamentelor de salarii, pensii și materiale, după o perioadă de tristă amintire în care statul nu putea face față celor mai elementare dintre datoriile sale”.

Infrastructura - ca și în zilele noastre de altfel – a reprezentat o veritabilă problemă.

În acest sens, s-au făcut investiții în repararea șoselelor, a porturilor de la Marea Neagră și Dunăre, s-a construit linia ferată (de interes strategic), Ilva Mică – Vatra Dornei și tot o linie de cale ferată între Reșița și Caransebeș, care vor fi date în folosință în 1937¹⁴.

Așa cum menționam anterior, guvernul Tătărescu a dat o mare importanță agriculturii. După legea conversiunii datoriilor agricole, au continuat măsurile

10 Gheorghe Tătărescu, *Doi ani de guvernare în Mărturii pentru istorie*, p. 150.

11 *Idem*, p. 151.

12 *Idem*, p. 152.

13 *Idem*.

14 *Idem*, p. 153.

privind protecția agriculturii și a țăranilor¹⁵. S-au acordat credite extrabugetare, în valoare de aproximativ 300 milioane lei, pentru stimularea în special a agriculturii intensive: „...am îmbunătățit culturile existente prin distribuire de semințe și mașini; am început campania de schimbări în metodele de cultură, prin îndrumările institutelor științifice, prin școlile și fermele statului, prin numeroase gospodării model și prin cele 120 centre agricole create și înzestrate cu mașini sistematice”¹⁶.

S-au mărit veniturile societăților comerciale care se recuperau cu agricultura sau cu industria aferentă acesteia, și de asemenea au beneficiat de aceste facilități și societățile din domeniul forestier, toate acestea fiind bineînțeles, cu capital de stat¹⁷.

Crescătorilor de bovine și ovine, le-au fost asigurate debușuri interne și chiar externe: „am sporit exportul bovinelor de la 16 000 capete în 1933 (...), până la 60 322 capete în zece luni din anul 1935”¹⁸.

Un alt fapt care merită să fie luat în seamă, a fost acela că Tătărescu a contribuit la amplificarea cu elemente naționale, a colonizării Cadrilaterului:¹⁹ „Am continuat și dezvoltat prin mijloace legale și prin mijloace financiare sporite, opera națională de colonizare a Dobrogei Noi, cu elemente românești viguroase”.

Tot în această perioadă (1934- 1935), s-a dezvoltat ramura extractivă, crescând în același timp evident și producția. Astfel, producția de aur, ajunsese la peste o tonă, cea de plumb la 280 de vagoane, cea de aramă la 50 vagoane, etc. au fost valorificate redevențele (cotele de petrol), iar sumele rezultate au atins cifra de 460 milioane lei, consolidând astfel bugetul național²⁰.

Exportul continua să fie dominat de tradiționalele produse românești: petrol și lemn.

Asistența medicală a fost puternic susținută²¹. S-au creat spitale și dispensare noi în lumea sătească pătrunzând aproape 200 de medici, care erau încurajați să rămână acolo prin acordarea de prime salariale.

Bolile sociale au constituit în epocă, un adevărat flagel, tuberculoza făcând adevărate ravagii. În consecință avea să se creeze „Liga contra tuberculozei”²², care avea să se bucure de un regim privilegiat din partea bugetului, alocat sănătății.

---

15 *Idem*.

16 *Idem*.

17 *Idem*, p. 154.

18 *Idem*.

19 *Idem*.

20 *Idem*, p. 155.

21 *Idem*, p. 156.

22 *Idem*, p. 157.

Învățământul primar s-a bucurat de reducerea sensibilă a analfabetismului, iar la sate s-au înființat școli post primare, pentru a se combate astfel analfabetismul funcțional (școli agricole și „gospodărești”).

A existat și o colaborare cu românii din banatul sârbesc la Vrșec, constituindu-se o școală normală și un liceu²³.

În ceea ce privește politica externă, România sub guvernarea Tătărescu, a păstrat linia politică tradițională stabilită la Versailles. Titulescu a rămas membru marcant al Ligii Naționale, Mica Antantă s-a consolidat iar în 1934, se crea Înțelegerea Balcanică.

La 9 iunie 1934, se reluau relațiile diplomatice cu URSS. Referindu-se la acest din urmă aspect,²⁴ Tătărescu spunea: „Prin Convențiunile de la Londra încheiate cu URSS, vecinii ei și statele Micii Înțelegeri, s-a dat nu numai pentru prima dată cu precizie definiția agresorului, dar s-a pus în același timp și pentru totdeauna întreg teritoriul aflat azi sub stăpânire românească la adăpost de orice război sau act de violență”.

Prin aceste din urmă cuvinte, Tătărescu avea să se înșele amarnic, peste numai cinci ani, Hitler începuse să se pregătească asiduu, iar pentru Stalin, flacăra speranței privind extinderea bolșevismului la vest de URSS, devenea tot mai intensă.

La 1 noiembrie 1937, Gheorghe Tătărescu, expunea din nou situația României, de această dată referindu-se la „patru ani de guvernare” (noiembrie 1933 - noiembrie 1937)²⁵.

Această expunere era făcută în ședința Comitetului Central al Partidului Național Liberal, în aceeași zi.

În următorii doi ani ai guvernării sale, Tătărescu face din nou o analiză amplă²⁶, asupra comportamentelor care alcătuiesc viața unui stat democratic, în domeniul economic financiar, politica de credit a urmărit în principal dezvoltarea industriei în anul 1936 marii industriași au primit 63% din suma creditelor, comercianții 25% iar agricultorii doar 3%²⁷. Din aceste cifre rezultă faptul că în a doua jumătate a deceniului patru, regatul român depășise etapa capitalismului primitiv, axat pe acumularea de capital comercial, prin căi de cele mai multe ori obscure.

La încheierea guvernării Tătărescu, valoarea produsului social era cu aproape 70%, iar a veniturii naționale cu circa 60% mai mare decât în 1932²⁸.

În industrie, generalul Tătărescu s-a axat pe o burghezie industrială, în cea

23 *Idem*.

24 *Idem*, p. 160

25 Gheorghe Tătărescu, *Patru ani de guvernare în Mărturii pentru istorie*, p.172.

26 *Idem*.

27 Ioan Scurtu, *Istoria României în anii 1919- 1940...*p. 131

28 *Anuarul statistic al României, 1939 și 1940*, București, 1940, p. 476-493.

mai mare parte autohtonă.

În domeniul organizării producției și a valorificării ei, s-au atins cote fără precedent, în istoria capitalistă a României. La acest succes economic, au contribuit în mare măsură uzinele Reșița și Călan (metalurgie), Buhuși și Schery (textile) și societățile petroliere: Astra Română, Steaua Română, Româno – Americană, Concordia și Columbia²⁹.

La acest avânt economic industrial, au contribuit și două legi elaborate, prima la 31 iulie 1936³⁰, iar cea de-a doua la 10 mai 1937³¹.

Prima era de fapt un decret-lege, prin care statul încuraja întreprinderile care realizau produse nefabricate în țară, în domeniile: industria tuburilor de oțel, a cablurilor electrice, a lămpilor de radio și a aparaturii optice, acustica, mecanica de precizie, instrumente de bord și busole de navigație, anvelope, coloranți, ș.a.m.d.

Cea de-a doua lege, la fel de importantă, a fost cea referitoare la crearea marilor întreprinderi. Prin ea, acestea se puteau înființa, numai cu acordul Ministerului Economiei Naționale, guvernul controlând astfel investițiile, fără însă a paraliza prin dobânzi sau impozite mari.

La sfârșitul anului 1937, industria cartelată sau monopolistă, reprezenta 46% din capitalul întregii industrii și 23% din valoarea producției. Aceste uniuni monopoliste (carteluri) controlau mai ales metalurgia – 90% din capital și 42% din valoarea producției³².

Agitata viață a partidelor politice și a presei de partid a cunoscut în perioada 1934-1937, apogeul. Tot în această perioadă, tendințele autoritare ale regelui Carol al II-lea s-au accentuat. Unii membri ai cabinetului Tătărescu, potrivit unor surse – au susținut material Garda de Fier aflată în plină ascensiune, printre ei numărându-se ministrul de interne și subsecretarul de stat de la același minister, Eugen Titeanu³³.

Un aspect politic intern, semnificativ, s-a consumat cu prilejul Congresului studenților legionari, desfășurat la Tg-Mureș, în aprilie 1936³⁴.

Un cunoscut opozant al guvernului Tătărescu, național/țărănistul Ion Mihalache, susține că acest congres a avut loc cu acordul și cu susținerea lui Tătărescu: „a fost ținut pe cheltuielile statului, cu trenurile statului, cu mese de la stat și cu primii oficiali de la stat, cu muzici de la stat; și acest stat este reprezentat prin guvernul Tătărescu”.

Pe la începutul anului 1934, s-a vehiculat ideea că modificarea Constituției

29 *Idem*.

30 *Istoria economică*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1979, p. 337.

31 *Idem*, p. 338.

32 *Idem*, p. 334.

33 *Dreptatea*, , X, nr. 2547 din aprilie 1936.

34 *Idem*.

---

ar fi necesară în scopul creșterii prerogativelor regale. Deși premierul Tătărescu, n-a fost străin de această tentativă, el a reușit să păstreze echilibrul politic rege – partide politice, legea fundamentală a țării nefiind astfel schimbată în perioada guvernării sale³⁵.

---

³⁵ Vasile Avramescu, *Sistemul Constituțional din România în anii 1923-1938* în *Contribuții la studierea istoriei contemporane a României*, București, Editura Politică, 1980, p. 115.